

Ақийда дарслари (64-дарс). Аллоҳ хоҳлаган кимсани ҳидоятга бошлар

17:05 / 16.12.2019 6052

У Зот Ўз фазли ила хоҳлаган кимсани ҳидоят қилади, муҳофаза қилади ва афв қилади. Ҳамда Ўз адолати ила хоҳлаган кимсани залолатга кетказди, ёрдамсиз ташлаб қўяди ва синовга дучор қилади.

Яъни Аллоҳ таоло кимни тўғри йўлга ҳидоят қилса, албатта Ўз хоҳиши ва фазли ила ҳидоят қилади. Шунингдек, кимни гуноҳлардан муҳофаза қилса, ўз хоҳиши ва фазли ила муҳофаза қилади. Кимнинг гуноҳларини афв қилса, Ўз хоҳиши ва фазли ила афв қилади. Ҳидоят, муҳофаза ва афв У Зотга лозим бўлгани учун эмас. Мўътазиллийлар эса: «Энг салоҳиятли нарсани қилиш Аллоҳга вожибдир», дейдилар.

Шунингдек, Аллоҳ таоло кимни залолатга кетказса, ёрдамсиз ташлаб қўйса ва синовга дучор қилса, адолати ила қилади. Энг салоҳиятли нарсани тарк қилгани учун эмас. Бандага зулм қилгани учун эмас. Ёки ушбу ҳолатларни бандада яратиб қўйиб, у гуноҳларни қилганидан сўнг унга «залолатга кетувчи», «ёрдамсиз қолувчи» ва «синалувчи» деган исмларни бергани ҳам йўқ.

Далиллар:

«Албатта, сен ўзинг яхши кўрган одамнингни ҳидоятга бошлай олмайсан. Лекин Аллоҳ хоҳлаган кимсани ҳидоятга бошлар» (Қосос сураси, 56-оят).

Агар ҳидоят фақат йўлни баён қилишдан иборат бўлганида, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан ҳидоят қилиш рад этилмаган бўлар эди;

«Агар хоҳлаганимизда, албатта, ҳар бир жонга ўз ҳидоятини берган бўлар эдик» (Сажда сураси, 13-оят);

«Агар Роббим неъматни бўлмаганида, мен ҳам (дўзахга) ҳозир қилинганлардан бўлар эдим» (Соффаат сураси, 57-оят);

«Аллоҳ кимни хоҳласа, адаштирар ва кимни хоҳласа, тўғри йўлда барқарор қилиб қўядир» (Анъом сураси, 39-оят).

— Уларнинг барчаси У Зотнинг хоҳишида ва фазли ҳамда адолати орасида айланурлар.

Яъни халойиқнинг барчаси Аллоҳ таолонинг хоҳиши доирасида: баъзиларига нисбатан У Зотнинг ҳидояти, муҳофазаси ва афви бўлиб, бошқаларига нисбатан эса У Зотнинг залолатга кетказиши, ёрдамсиз ташлаб қўйиши ва синови бўлиб, улар У Зотнинг фазли ва адолати орасида ҳаёт кечирадилар, яшайдилар.

Далил:

«У сизларни яратган Зотдир. Бас, баъзиларингиз кофир ва баъзиларингиз мўминдир. Аллоҳ нима қилаётганингизни кўриб турувчидир» (Тағобун сураси, 2-оят).

Бас, Аллоҳ кимни иймонга ҳидоят қилса, Ўз фазли ила қилур. Унга ҳамдлар бўлсин. Аллоҳ кимни залолатга кетказса, адли ила кетказур. Унга ҳамдлар бўлсин.

— У Зот зидлардан ва тенгдошлардан олийдир.

Шарҳ: Аллоҳга зид бўлиб, Унга мухолифлик қилувчи ва тенгдоши бўлиб, ўхшаш бўлувчи йўқ. Аввал таъкидланганидек, У Зот нимани хоҳласа, бўлади. Нимани хоҳламаса, бўлмайди.

Далиллар:

«Билиб туриб, Аллоҳга тенгдошлар қилманглар» (Бақара сураси, 22-оят);

«Унга ҳеч ким тенг бўлган эмас» (Ихлос сураси, 4-оят).

Ушбу ақийдада мўътазилийларнинг, «Банда ўз ишини ўзи яратади», деган даъволарига раддия бор. Чунки банда Аллоҳ таолога мухолиф бўлса, Унга зид бўлади. Агар мувофиқ бўлса, Унга ўхшаш бўлади. Аллоҳ таоло уларнинг гапларидан юқоридир.

— У Зотнинг қазосини рад қилувчи, ҳукмини ортга сурувчи ва амридан ғолиб келувчи йўқ.

Яъни Аллоҳ таолонинг қазосини ҳеч бир рад қилувчи рад эта олмас. Аллоҳнинг ҳукмини ҳеч бир ортга сурувчи ортга сура олмас. Аллоҳнинг амрига ҳеч бир ғолиб келувчи ғолиб кела олмас. Зеро, У Зотнинг ўзи ғолибдир. У Зот яккаю ягонадир, Қаҳҳордир. Хоҳлаганича ҳукм қиладир.

Далиллар:

«Аллоҳ одамларга не раҳматни очса, бас, уни тутиб қолувчи бўлмас. У Зот тутиб қолган нарсани Ундан кейин қўйиб юборувчи бўлмас» (Фотир сураси, 2-оят);

«У сизларни лойдан яратган, сўнгра муддатни тугал қилган Зотдир. Белгиланган муддат эса Унинг ҳузуридадир. Шундан кейин ҳам сиз шак қилмоқдасиз» (Анъом сураси, 2-оят);

«Ҳукми Аллоҳ қиладир. Унинг ҳукмини таъқиб қилгувчи йўқ. У ҳисоби тез Зотдир» (Раъд сураси, 41-оят);

«Албатта, Аллоҳ амрини етказувчидир. Батаҳқиқ, Аллоҳ ҳар бир нарса учун қадар (ўлчов) қилгандир» (Талоқ сураси, 3-оят).

— Ушбуларнинг барчасига иймон келтирдик ва албатта, барчаси Унинг ҳузуридан деб, қаттиқ ишондик.

Яъни юқорида зикр қилинган нарсаларнинг барчасига иймон келтирдик. Борлиқдаги ҳар бир нарса Аллоҳнинг ҳузуридан, Унинг қазои қадари, иродаси, хоҳиши ва вужудга келтириши ила пайдо бўлган, деб қаттиқ ишондик.

Далил: «Ҳаммаси Аллоҳнинг ҳузуридандир» (Нисо сураси, 78-оят).

«Ақоид илми ва унга боғлиқ масалалар» китобидан